

Правові основи грошового обігу та розрахунків

Виконав студент

IV курсу 1 групи

Гордєєв Максим

План

1. Грошова система України
2. Поняття і зміст грошового обороту
3. Правове регулювання готівкового обігу
4. Правове регулювання банківського рахунку
5. Правове регулювання безготівкових розрахунків

1. Грошова система України

Грошова система може розглядатися у двох аспектах. По-перше, як конкретно-історичний тип організації грошових відносин, що відображають стан еволюції організаційно-правової форми грошового обігу. Тип грошової системи виражає характер зв'язку між загальним еквівалентом та грошима, які знаходяться в обігу, що формувалися спочатку стихійно, а пізніше регулювалися на законодавчому рівні. Такий тип грошової системи характеризує певний етап еволюції грошових відносин і, як зазначають деякі вчені, визначається металом, прийнятим у країні як база грошового обігу. По-друге, грошова система виступає як форма грошового устрою на території окремої держави, що характеризується переважно через систему внутрішньодержавних грошових відносин.

Під грошовою системою держави необхідно розуміти врегульовану нормами права і взяту у своєму взаємозв'язку сукупність форм та методів планомірної організації грошового обігу на її території.

Грошова система як складне соціальне явище складається з низки взаємопов'язаних елементів (ланок), які історично змінюються. Такими елементами (ланками) є: грошова одиниця, види грошових знаків, що наділені державою платіжною силою, порядок емісії грошей та її забезпечення, правовий режим валютних цінностей, статус національної та іноземних валют, форми і режими готівкового та безготівкового грошового обігу, масштаб цін, державні органи, які регулюють і контролюють грошовий обіг (особливості організації регулювання грошового обігу).

Зміст грошової системи необхідно розглядати як внутрішню організаційно-правову форму грошового обігу. При цьому грошова система нараховує два блоки елементів:

1. Функціональні елементи грошової системи:

а) грошова одиниця України (національна валюта);

б) масштаб цін;

в) види державних грошових знаків, що мають статус єдиного законного платіжного засобу на території України.

2. Організаційні елементи грошової системи:

а) організація готівкового обігу;

б) організація безготівкового обігу;

в) сукупність державних органів, що здійснюють управління грошовим обігом України.

Першим елементом грошової системи України є грошова одиниця.

Грошова одиниця - це встановлений законодавством номінал грошового знака, який служить для порівняння цін усіх товарів у даній країні. Найменування грошової одиниці - карбованець, долар, марка і т. д. - складалося, як правило, історично.

Відповідно до Указу Президента України "Про грошову реформу в Україні" Національний банк України з 2 вересня 1996 року випустив в обіг банкноти номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 і 100 гривень і розмінну монету номінальною вартістю 1, 2, 5, 10, 25 і 50 копійок. Відповідно до цього ж Указу Національний банк припинив емісію українських карбованців, а безготівкові розрахунки (включаючи переведення) здійснювалися тільки в гривнях. Таким чином, з 2 по 16 вересня 1996 року в готівковому обігу були наявні і гривня, і український карбованець; і лише з 24 годин 16 вересня 1996 року єдиним законним засобом платежу на території України стала гривня, що привело до припинення функціонування українського карбованця в готівковому обігу. А ще пізніше були випущені в обіг банкноти номіналом 200 гривень, а потім 500.

Масштаб цін як елемент грошової системи трансформувався під впливом об'єктивних передумов:

- 1) установлений державою і нормативно закріплений ваговий вміст дорогоцінного металу в грошовій одиниці;
- 2) організаційно-правові основи ціноутворення;
- 3) інфляція;
- 4) проведення грошових реформ.

2.Поняття і зміст грошового обороту

Грошовий оборот як правова категорія є врегульованою правовими нормами сукупністю суспільних відносин, у межах яких відбувається безперервний процес руху грошей у готівковій і безготівковій формах. Запропоноване визначення категорії "грошовий оборот" передбачає необхідність аналізу його змісту та структури. Розглядаючи специфіку руху грошей на різних стадіях суспільного відтворення й у різних формах, слід підкреслити його головну особливість - єдність грошового обороту.

Одним із секторів грошового обороту є горизонтальний сектор. Його становлять обмінні відносини у сфері господарської діяльності при здійсненні товарно-грошових і нетоварних операцій. Рівність суб'єктів цих відносин - специфічна ознака горизонтального сектора грошового обороту. За юридичною характеристикою ці відносини диспозитивні, оскільки виникають відповідно до волевиявлення суб'єктів.

Значними у структурі грошового обороту є розрахункові відносини, що виникають між їх учасниками з приводу передачі (перерахування) певних грошових сум. Визначення термінів "безготівкові розрахунки" та "готівкові розрахунки" дають нормативно-правові акти Національного банку України.

Таким чином, розрахункові правовідносини виникають щоразу, коли законом чи договором встановлюється обов'язок конкретного суб'єкта щодо здійснення грошового платежу. Такий обов'язок може виникати на підставі:

- а) закону (сплата податків, зборів, інших обов'язкових платежів);
- б) рішення державного органу (наприклад, справляння адміністративного штрафу, пені у зв'язку з несвоєчасним погашенням податкового зобов'язання);
- в) договору (перерахування грошової суми контрагента в цивільно-правових зобов'язаннях або виплата заробітної плати працівникові відповідно до умов трудового договору).

3. Правове регулювання готівкового обігу

Обіг готівкових коштів починається з випуску грошей в обіг, їх емісії, яка є винятковою компетенцією Національного банку України. Повноваження Національного банку в цій сфері регулюються статтями 32-39 Закону України "Про Національний банк України". Готівка знаходиться в обігу у вигляді грошових знаків - банкнот (паперових) і монет (металевих). Загальна сума банкнот та монет, що знаходяться в обігу, визначається в рахунках Національного банку як його пасив. Банкноти й монети є безумовними зобов'язаннями Національного банку і забезпечуються всіма його активами.

Готівкові розрахунки підприємств усіх форм власності, а також індивідуальних підприємців з громадянами повинні проводитися з оформленням прибуткових і видаткових касових ордерів, касового або товарного чека, квитанцій, договорів купівлі-продажу, актів закупівлі або інших документів, які засвідчують факт купівлі товару, виконання робіт, надання послуг.

Касові операції оформляються документами, які підтверджують факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівкових коштів. До таких документів можна віднести касові ордери, видаткові відомості, розрахункові документи, документи за операціями із застосуванням платіжних карток.

Приймання готівки в каси здійснюється за прибутковими касовими ордерами, підписаними головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником підприємства. Про приймання підприємствами готівки в касу за прибутковими касовими ордерами видається засвідчена відбитком печатки цього підприємства квитанція (що є відривною частиною прибуткового касового ордера) за підписами головного бухгалтера або працівника підприємства, який на це уповноважений керівником.

Видача готівки з кас здійснюється за видатковими касовими ордерами або видатковими відомостями, підписаними керівником і головним бухгалтером або працівником підприємства, який на це уповноважений керівником (якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах, заявах, рахунках є дозвільний напис керівника підприємства, то його підпис на видаткових касових ордерах не обов'язковий).

4. Правовий режим банківських рахунків

Вкладний (депозитний) рахунок — рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів, що передаються клієнтом банку в управління на встановлений строк та під визначений відсоток (дохід) відповідно до умов договору.

Взаємовідносини між банківськими установами та їх клієнтами будуються на договірних засадах і здійснюються на платній основі. Банк укладає договір з клієнтом на розрахунково-касове обслуговування, що передбачає комплекс взаємних платіжних зобов'язань, а саме: використання банком тимчасово вільних коштів клієнта, здійснення розрахункових операцій, касове обслуговування, транспортне обслуговування під час перевезення готівки тощо. Банки користуються вільними коштами своїх клієнтів і можуть сплачувати їм за це плату у розмірі, визначеному в договорі.

5. Правове регулювання безготівкових розрахунків

Безготівкові розрахунки - це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів грошових коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів грошей. Ці розрахунки здійснюються банками на підставі розрахункових документів на паперових носіях або в електронному вигляді. Таким чином, безготівковий розрахунок характеризується деякими особливостями: по-перше, він є насамперед нормативно визначеною процедурою переведення коштів; по-друге, в даних розрахунках статус законного платіжного засобу припускає обов'язковість його прийому за номінальною вартістю.

Платіжне доручення (далі - доручення) - документ, який є письмово оформленим дорученням клієнта обслуговуючому банку, на перерахування певної суми коштів зі свого рахунку. Доручення приймаються до виконання банками протягом десяти календарних днів з дня виписки. День заповнення доручення не враховується.

ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ № 89				41001	
від " 25 " червня 2004 р.				Одержано банком	
Платник	ТОВ «Донбас»			" 25 " червня 2004 р.	
Код	23215463				
Банк платника	АКБ «Норд»	код банку	рах. №	ДЕБЕТ	СУМА
	в м. Київ	333001		46537648767764	1554,00
Одержувач	МП «Веселка»				
Код	23454452				
Банк одержувача	АКБ «Омега»	код банку	рах. №	КРЕДИТ	
	в м. Київ	365745		475677783654	
Сума (літерами) Одна тисяча п'ятсот п'ятдесят чотири гривні 00 копійок					
Призначення платежу Оплата за фарбу відповілено по рахунку-фактури № 3257 від 22 червня 2004 р.					
В т.ч. ПДВ 259,00 грн.					
МП	Печатка	Підпис платника	Проведено банком		
			" 25 " червня 2004 р.		
			Підпис банку 		

Розрахунки дорученнями можуть здійснюватися:

- за фактично відвантажену продукцію (виконані роботи, надані послуги);**
- у порядку попередньої оплати;**
- для завершення розрахунків за актами звірок взаємної заборгованості підприємств;**
- для перерахування підприємствами сум, які призначені фізичним особам (заробітна плата, пенсії тощо) на їх рахунки, відкриті в установах банків;**
- у інших випадках з відома сторін.**

Платіжна вимога-доручення - це комбінований розрахунковий документ, що складається з двох частин:

- верхня - вимога постачальника (отримувача коштів) безпосередньо до покупця (платника) сплатити вартість поставленої йому за договором продукції (виконаних робіт, наданих послуг);

- нижня - доручення платника своєму банку перерахувати з його рахунку суму на рахунок отримувача.

ПЛАТІЖНА ВИМОГА – ДОРУЧЕННЯ № 44 .		0410002
від “10” квітня 2008 р.		Одержано банком “ ” 200 р.
Платник Виробниче об'єднання “Росток”		
Код за ЄДРПОУ <u>00547038</u>		
Банк платника АКБ “Пріоритет” в м. Київ	код банку 340560	рах. № 26003404705507
Одержувач ТОВ “Антиквар”		СУМА 15000,00
Код за ЄДРПОУ <u>00432010</u>		КРЕДИТ
Банк одержувача АКБ “Саліко” Вінниця	код банку 297034	рах. № 26005106053423
Призначення платіжів За меблі по рахунку – фактурі № 147 від 20 березня 2008 р., згідно товарно-транспортної накладної № 3704 від 1 квітня 2008 р. в т. ч. ПДВ – 2500,00.		
= Астахов		
Підпис одержувача = Мартинюк		
Сума до оплати літерами П'ятнадцять тисяч грн. 00 коп.		СУМА ДО ОПЛАТИ 15000,00
Підпис платника = Іваненко		
= Петренко		
М.П.		Проведено банком “ ” 200 р. Підпис банку

Чеки застосовуються для здійснення розрахунків у безготівковій формі між юридичними особами, а також фізичними та юридичними особами з метою скорочення готівкових розрахунків за отримані товари, виконані роботи і надані послуги.

[illegible]

Чекодавець - підприємство або фізична особа, яка проводить платіж за допомогою чека та підписує його.

Чекодержатель - підприємство або фізична особа, яка є одержувачем коштів за чеком.

Банк-емітент - банк, який видає чекову книжку (розрахунковий чек) підприємству або фізичній особі.

Акредитив - це форма розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта (заявника акредитива) зобов'язаний:

- виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги;**
- надати повноваження іншому банку здійснити цей платіж.**